

سهم اقتصادی بخش زراعت و باغداری در تولید ناخالص داخلی GDP و بهره وری نیروی کار آن

لیلا واتقی(۱) و ابوالقاسم اتنی عشری (۲)

۱- دانشجوی دکتری اقتصاد کشاورزی و کارشناس پژوهشی دانشگاه پیام نور، ۲- دانشیار دانشگاه پیام نور

چکیده

هدف از انجام این تحقیق، بررسی مزیت نسبی فعالیت زراعت و باغداری و سهم آن در GDP بوده است. همچنین درصد مصرف واسطه به ستانده این فعالیت به عنوان یک شاخص مهم هزینه ای در استانهای کشور محاسبه گردید. بهره وری نیروی کار به علت کاربرد بودن عمده محصولات کشاورزی کشور، به عنوان مهمترین عامل ورودی (داده) حائز اهمیت می باشد. برای این منظور با کمک شاخص مزیت نسبی و اطلاعات ارزش افزوده فعالیت زراعت و باغداری که توسط مرکز آمار ایران منتشر شده است، شاخص مزیت نسبی فعالیت زراعت و باغداری استانها و سهم آن در تولید ناخالص داخلی کشور و نیز در بخش کشاورزی محاسبه شده است. نتایج به دست آمده نشان داد که به لحاظ مزیت نسبی شاخص RCA زراعت و باغداری به ترتیب در استانهای کرمان (۷۸/۳)، همدان (۵۷/۲) و چهارمحال و بختیاری (۴۵/۲) بیشترین مزیت را دارند. سهم کشاورزی در GDP، ۸۳/۸ درصد و سهم زراعت و باغداری در آن ۶۴/۶ درصد می باشد. بیشترین سهم در GDP از ۸۳/۸ درصد سهم کشاورزی را، استانهای اردبیل (۲۶/۴۱ درصد)، گلستان (۲۳/۹۵ درصد) و چهارمحال و بختیاری (۲۳/۵۸ درصد) به خود اختصاص داده بودند. کمترین رقم شاخص مصرف واسطه به ستانده در این فعالیت برای استانهای خوزستان، اصفهان و خراسان جنوبی به ترتیب ۲۱/۱۹، ۶۷/۲۲ و ۲۴/۵۱ بود. ظاهراً بیشترین بهره وری نیروی کار در تهران با ۱۱۸/۱۱ میلیون ریال است. از آنجایی که این استان مزیت نسبی در بخش کشاورزی و فعالیت زراعت و باغداری ندارد، می توان بهره وری بالاتر را به جایگزینی سرمایه (تجهیزات و ماشین آلات) به جای نیروی کار و یا تغییر تکنولوژی منتسب کرد.

مقدمه

نتایج حساب های منطقه ای در قالب کمیت های اقتصادی که بیانگر توان اقتصادی منطقه در ابعاد مختلف است. در اقتصاد کلان، فعالیت های چهاربخش اصلی که شامل (کشاورزی، صنعت و معدن، ساختمان و خدمات اند) تقسیم بندی می شوند. مهمترین شاخص این حساب ها محصول ناخالص داخلی منطقه ۱ (GDPR) است. با استفاده از شاخص های تهیه شده از داده های حساب های منطقه ای می توان مناطقی را که نیاز به حمایت دارند شناسایی و میزان نابرابری ها را اندازه گیری کرد. از طرف دیگر فعالیت های کشاورزی به منظور بهره گیری انسان از منابع طبیعی جهت ارتقاء رفاه جامعه و نیز رفع نیاز اولیه بشر انجام می گیرد. در ایران ارزش تولیدات بخش کشاورزی (که باغداری و زراعت سهم عمده آن می باشد) در ابتدای قرن حاضر حدود چهار پنجم تولیدات کشور را تشکیل می داده اما اکنون فقط به ۹/۲۴ درصد از ستانده کشور رسیده است. قابل ذکر است که هنوز این بخش به عنوان بزرگترین فعالیت اقتصادی بخش خصوصی کشور به شمار می رود، در ایران ۱۳۸۵ براساس سرشماری نفوس و مسکن، حدود ۲۴/۹ درصد شاغلان (۱/۷ میلیون نفر) در بخش کشاورزی به صورت مستقیم اشتغال دارند، این در حالی است که قسمت عمده ای از شاغلان بخش صنعت و خدمات در ارتباط با این بخش فعالیت می کنند. نرخ رشد سالانه کشاورزی وزیربخش های آن از سال ۱۳۷۹ الی ۱۳۸۵ براساس محاسبات حساب تولید منطقه ای و تعدیلی کشور به ترتیب ۱۹/۸۲، ۲۱/۶۲ و ۱۹/۴۵ درصد بوده است. از آنجایی که بهره وری یکی از مفاهیم اقتصاد است، در این مقاله سعی

شده علاوه بر ارائه سهم اقتصادی زراعت و باغداری به عنوان زیربخش عمده کشاورزی که ۶۲/۹۲ درصد از کل ستانده این بخش رابه خود اختصاص داده است، بهره وری نیروی کار را نیز محاسبه نماییم. با توجه به مطالب عنوان شده فوق هدف اصلی مقاله حاضر ارائه سهم اقتصادی و تعیین شاخص مزیت نسبی RCA و بهره وری نیروی کار زراعت و باغداری با استفاده از آخرین اطلاعات موجود در ایران می باشد.

مواد و روش‌ها

روش تحقیق در این مقاله از انواع توصیفی می باشد. نوع تحقیق، کتابخانه ای و میدانی براساس طرحهای I-O است. استانهای کشور حجم جامعه آماری ما را تشکیل می دهد. منابع آماری از اطلاعات طرحهای آماری، اطلاعات حسابهای منطقه ای استانها، سالنامه آماری و سرشماری نفوس و مسکن ۱۳۸۵ و... استفاده شده است.

نتیجه گیری

پس از بیان مطالب اجمالی حاصل از یافته های پنج شاخص یاد شده، می توان نتیجه گرفت که به لحاظ مزیت نسبی ارزش افزوده بخش کشاورزی و زراعت و باغداری به ترتیب استان های کرمان، اردبیل و گلستان با $(2/71, 2/99, 3/09)$ RCA و استانهای کرمان $(51/0)$ ، اردبیل $(50/0)$ ، گلستان $(0/46)$ و چهارمحال و بختیاری $(46/0)$ بیشترین مزیت نسبی آشکار قرینه (SRCA) را دارند. چون $(RCA > 1)$ و نیز شاخص مزیت نسبی قرینه $(SRCA > 0)$ می باشد، مشاهده شد که در نیمی از استانها این مسأله صدق نمی کند، پس در آنجا این فعالیت دارای مزیت نمی باشد. بدترین وضعیت RCA برای استانهای تهران $(0/23)$ و کهگیلویه و بویر احمد $(25/0)$ بوده است. در زمینه سهم اقتصادی زراعت و باغداری در بخش کشاورزی و GDP نتایج نشان می دهد که اولاً؛ سهم کشاورزی در GDP، $83/8$ درصد و سهم زراعت و باغداری در آن $64/6$ درصد می باشد. ثانیاً؛ بیشترین سهم در GDP از $8/83$ درصد سهم کشاورزی را، استانهای اردبیل $(26/41)$ درصد، گلستان $(23/95)$ درصد و چهارمحال و بختیاری $(23/58)$ درصد) به خود اختصاص داده اند. ثالثاً؛ در بین خود بخش کشاورزی، بیشترین فعالیت زراعت و باغداری در استانهای کرمان $(89/25)$ درصد، هرمزگان $(86/29)$ درصد (فارس) $(86/01)$ درصد) بوده است. نسبت مصرف واسطه به ستانده در فعالیت زراعت و باغداری استانهای خوزستان، اصفهان و خراسان جنوبی به ترتیب با احراز $19/21$ ، $67/22$ و $24/51$ درصد کمترین هزینه در بخش زراعت و باغداری در سطح کشور رادارا می باشند. این شاخص در سطح کشور $28/36$ درصد بوده، که یازده استان بالاتر از این مقدار است. بیشترین هزینه مربوط به استان سیستان و بلوچستان با اختصاص $40/33$ درصد می باشد. نیروی کار مهمترین داده (ورودی) در تولید کالاها و خدمات محسوب می شود، بهره وری نیروی کار در تهران با $11/118$ میلیون ریال ظاهراً بیشترین رقم را نشان می دهد. از آنجایی که این استان مزیت نسبی در بخش کشاورزی و فعالیت زراعت و باغداری راندارد، می توان بهره وری بالا را به جایگزینی سرمایه (تجهیزات و ماشین آلات) به جای نیروی کار و یا تغییر تکنولوژی متناسب کرد.

منابع

بخشوده، محمد و احمد اکبری (1386)، اقتصاد کشاورزی، انتشارات دانشگاه شهید باهنر، چاپ سوم، کرمان. یامادا، سابورو (۱۹۹۴)، اندازه گیری و تجزیه و تحلیل بهره وری در کشاورزی، ترجمه حیدری، نیازی و ماهر؛ انتشارات مرکز مطالعات برنامه ریزی و اقتصاد کشاورزی، تهران.

Ballasa, B (1979), "The changing Pattern of comparative advantage in manufactured Goods", pp 23 - 99.

Economic share of cultivation & husbandry sector in Gross Domestic Production and Labour productivity

Leila Vaseghi and Abolghasem Asna ashari

Abstract

The purpose of the present paper is deliberation of Revealed Comparative Advantage (RCA) cultivation & husbandry activity and share of that in Gross Domestic Production (GDP) . also percentage intermediary consumption at output is important index in provinces of country . Labour productivity is important ; because it's principal input in agriculture, Output's use labour. To do so, we have used data published by Iran's statistic center. We have used RCA to measure comparative advantage and cultivation & husbandry activity value added. RCA and share of them in GDP are computed. Our results show that the most of RCA in Kerman(3.78) ,Hamedan (2.57) ,Chaharmahal&bakhtiari(2.45) . Share of cultivation & husbandry sector in GDP was (6.64%) and the most of share in provinces from (8.83%agriculture) Rrdebil (26.41%) ,Golestan (23.95%) , mahal&bakhtiari (23.58%) . The least of percentage intermediary consumption at output in Khozestan , Esfahan and Khorasan Jonoobi were (21.19 , 22.67 , 24.51).Apparently,the most of labour productivity in tehran (118.11 million Rial). So that is related to superseding capital(equipment ,machinery) substitution labour or alterations technology. Key Word: Gross Domestic Production, intermediary consumption, output, added value, accounting production, Labour productivity, Revealed Comparative Advantage, cultivation & husbandry * 1 - D.R graduate agriculture economic & reaserch expert in Payam nour University 2 – associate professor Payam nour University 1 - Gross Domestic Product by Region